

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita Et Institutio S. Ignatii Societatis Iesu Fvndatoris. Libri Qvinque

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1665

XVIII. Effecta Exercitiorum admiranda, eorumque pretium apud homines
præstantis virtutis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10840

magis afficiet, aggrediatur contemplationem; cuius si quod caput vberem venam præbuerit, ex eo cupide effodiat, nec prius ad aliud transeat, donec auidam pietatem inde expleuerit. Si sterilem tædioque arentem, nihil tamen rescindat de spatio meditationi destinato, sui potius, tædiique vincendi gratia tantisper id proferat, in silentio, & spe cœli rorem benignum opperens. Si autem ex aduerso mentis deliciae affluent, & pleno aluce consolatio exundabit, sedulo caueat ne præcipitati voti religione se obliget, ad mutandam præsertim conditionem vitæ, aut aliud perpetuo seruandum. Postremo intimos animi sui motus bonos aut secus ductori enoluat, vt norit quem modum suggerendis iis tenere debeat, quæ præsentī statui conducant, nec timidiori nouum addat terrorem meditationum; nec præfidentia attollat, nimium audentem: non agat metu, qui spe melius, & amore aguntur; & ab corporis sui, & sæculi tabo nondum sat liberis, consideranda non ingerat quæ prouectioribus debentur. Cursum denique naturæ pariter, & gratiæ sic attendat, vt suam operam, personæ, ac tempori prudenter accommodet. In spectam hactenus per summa capita Exercitiorum S. Ignatij naturā, quæ utilitates consequi soleant, superest saltē ex iis indicandum, quæ apud sui studiosos efficiūt.

Ad hoc mihi conferret plurimum quod Gabriel Lermæus Calvinista consueuerat garrere, & vero etiam prælo dedit, quanquam exitu votis plane contrario quibus stylum infecit, vt de Exercitiis quam absurdissima scriberet. Hic animaduersis conuersionibus hominum absque controuersia sapientum, doctorum, honoribus & nobilitate, omnique alio prærogatiuo iure insignium, quorum multi ab Exercitiis in religiosos strictioris virtutis Ordines transcribi certabant, euentum perosus, & causæ ignarus, stylum stringit in Exercitia non tam satyricum, vt maxime ardebat, quam panegyricum, quod minimè omnium volebat. [Quid hoc, ait, incantamenti est, quæ fascinatio, qua Iesuitæ homines dementant? sua quædam illos extra frequentiam ædium, in conclauia inductos, illic meridiana in nocte luce omni exclusa, profundo mœrore obtuunt, tristiquè horrore consternant. Miseri quos ea sors prehenderit! vt qui olim in antrum Trophonij descendebant; sic dicant hi licet ab ipso limine, lætitiæ ac voluptatibus longum vale. Illuc enim homines ingressi, indidem stipites procedunt, stupidi, amentes, vitæ deliciis funditus mortui, vnisque in posterum lacrymis, & tristitiæ victuri. Iis cauis sepulto, nec datur videre, nec videri, nisi magorum illorum ab aliquo bis illuc quotidie submissa voce, vultu attonito, magica carmina inferente, quæ paucis in carthula lineis infœlici tradit, vt iis apud se assidue versandis grauius fascinetur. Quas vero illic chimæras fingant, quas forment imagines, quæ visa somnient, quis satis enarret? flent, exclamant, irrugiunt; velut iam fumo ignis tartarei morderi sibi oculos sentiant, & anticipatis vrantur flammis. Iurant quotidie se ita victuros, tanquam sub noctem morituri, neque caduca hæc nisi puncto indiuiduo tacturos. Cum autem inde se efferunt quasi syderati mundum hunc intuentur, vt si, nunc primum in eum subirent; intuentur verò non iisdem quibus antea oculis, sed perinde

XVIII.

Effecta Exercitiorum admiranda, eorumque prærium apud homines præstantis virtutis.

vt scenam interea vertisset, spectant illum vt mare tempestatibus horrendum, & naufragiis infame, vbi nauigare non sit facilius quam perire: vnde ad quemlibet ingressum videntur sibi aut allidi, aut tranuersum ire: quare in portum quantocys subducere sese deliberant, tandemque monachifino se dicant. Ad hæc Iesuitæ, si fortè quod habeant emoti iam cerebri caput, in hac illud fornace eliquatum, recoquant, & recudunt, tandiuque malleo contundunt, quoad edomitum suum ad morem, formamque redegerint. Ex molliore viuendi habitu ad durum; ex obediendi duritie ad docilitatem; ex pigro actuosum; firmum, & stabilem ex fluctuante efficiunt.] Ita de Exercitijs Lermæus veris fabulas intexens. Sed quanto illa deprimere voluit, tanto apud illos magis commendauit, vbi ipsi, cum fide anima non profus perit. Nam efficax illa atque inuicta vis, transformandorum in alios hominum, cuius ipse per Germaniam & alibi cernebat victorias, nisi ex veris, & fortibus, optimèque coherentibus principijs existere non potest, ex quibus ea pressis conclusionibus colliguntur quæ has motum commutationes, & progressus certò secum trahunt. Vel ea tantum quæ ab Ignatij socijs, Exercitijs ope, contra grassantes in fidem Catholicam Lutheranos sunt gesta, incredibile est quanto præsidio Germaniæ fuerint: nam præter illustrem scientiæ famam qua clarebant, deuinctos sibi religiosa consuetudine ad quorum imperium, & mores populi formantur, eò pelliciebant non inuitos, vt dies aliquot ab curis feriatæ se sibi redderent, ac negotium salutis in reliquam vitam conscientia hilari transigendam, rectè componerent. Ita illos egisse fidem faciunt tomi literarum quibus Petrus Faber ex aula Cæsaris, Vormatia, & Ratisbona ex Comitibus, Moguntio, Spira & ex compluribus alijs superioris, & inferioris Germaniæ locis, parentem suum ac magistrum Ignatium recreabat. Idem ab Iacobo Lainio Alfonso Sabnerone, Claudio Iaino Tridenti præstitum, vbi ad Synodum Generalem, suis in Episcopis & Prælatibus collectam spectabant Christianitatem, & Theologorum obibat munus; nec tam excellentia doctrinæ Præfulum admirationem, quam priuatis de Deo colloquijs eorum studia rapiabant, tum sensim permultos ad degustanda Exercitia impulsos, vnde ipsi met spirabant quod hauserant, ita diuino implebant spiritu, vt vberissimo prouentu in subjectos populos funderetur; fauorque tantum huic operi Deus, felicitate successuum euidentissima in eos qui Exercitia suscepissent, vt unessent tres Patres huic operæ impares quam plurimi ab ijs flagitabant, necesse fuerit eorum vicem ab ijs suppleri, qui paulò ante in ea discipuli, cogebantur magistri mox esse; sic Tridenti subsistens Societas sui notitiam ac desiderium tota Europa sparsit, ex qua vndequaque viri omni laude clarissimi eò conuenerant. Soluta igitur Synodo, reuersisque ad suos Præsulibus, Societatem apud se habere expetiere quam plurimi, vt cui præter subsidia, saluti animarum valdè opportuna, tam potens ad manum, diuinæ gratiæ ad restituendos mores remedium esset. Hinc ille quorundam interior coram Deo pudor, qui pridem in primarijs pulpitis grande nomen doctrinæ consecuti,

secuti,

secuti, post reiectas per Exercitia ad Euangelij lucernam metalli venas pretiosioris, profitebantur eo usque fuisse planè rudes, quod mentem doctrinis superficie tenuis aspersissent, cuius capax, & amplum penetrabile, nisi aeternae veritatis cognitione non impletur. [Mirari satis non possumus (notabat suis in aduertijs Iacobus Miro) celeberrimos Theologos, Exercitiorum antea contemptores, & impugnatores; & scientissimos eorum quaecumque continent, illorum tamen vlu adeò commotos, atque immutatos, vt multo cum animi sensu faterentur se tunc primum cœpisse Theologos agere, & intelligerent quantum sibi de sapientia post tantum librorum, & disputationum defuisset.] Horum vnus Petrus Ortizius Caroli quinti apud Pontificem Procurator, & Parisijs olim in Academia inter Doctores eximius. Hunc ergo tacite obseruantem quo suo compendio Cardinalis Contarenus Exercitia S. Ignatij peregrisset, quòdque de iis esset viri talis ac tanti iudicium (quippè sua manu illorum apographum penes se habebat, quod suis deinde hæreditarium velut rei suae præcipuum reliquit) hunc, inbuam, cepit etiam cupido experiundi quid possent hæc Exercitia, ac ne qua incidere ex negotijs quæ gerebat interpellatio, in Montiscassini cum S. Ignatio secessit. En autem tibi ex primo aditu in meditationem Fundamenti, per dies quadraginta, visus est sibi alium orbem incolere, nec in terra versari: inde ingenti voluptate, & dolore affectus, gratulabatur sibi quod scholam tantum quadragintadiali, ea se Philosophia imbutum diceret, cuius antea tot annos studendo docendoque ne nomen quidem scisset; dolebat verò, in hanc scholam venisse seriùs, cum iam per ætatem quod pulcherrimum ex ea hauserat, non posset in opus conferre, remisso nempe aula, principibus, & nugis sæculi nuntio, cum Christo paupere, & abjecto crucem in religioso Ordine complecti. Nec mirum pauca documenta libello Ignatij comprehensa, apud viros adeò excellentes fuisse tanti; sunt enim saporis longè dissimilis quæ ad parandam animæ salutem ex indubitata fidei fontibus, pietas deducit, ab ijs quæ ad intelligendum solum, & docendum mens philosopha speculatur; nec minus videntur inter se differre, quàm ex ora Piscaria vniones ad ornatum capitis aduecti; ab ijs differant qui ad cardiacos languores medicato attritu digeruntur. Quamobrem à Patre F. Mancio ex Prædicatorum Ordine insigni Theologo scitè dictum narratur, pluris apud se Francisci Villanovæ Theologiam esse, quam omnium simul toto orbe Doctorum, intelligebat autem de Exercitijs quæ multis Franciscus per Hispaniam dispensabat. Non ita ille nescio quis inter Hispaniæ Doctores magister egregius, magnæ quidem virtutis, sed huius interioris scientiæ tam expertus, vt dicta in eam dicere soleret, & Exercitia S. Ignatij adhuc superstitis, joco traducere, negaret, etiam aliquando Martino Guttiero potuisse vnquam fingere cogitando, quo pabulo mentem reficerent, quidve tandem nostri cerebro figerent, quos coram altari cernebat precando vnam, & plures horas absumere; se quidem si liber Euangeliorum non adesset, nescite quo pacto animum occuparet; cùmque videri non posset Deus, repente hunc

sibi ab oculis subduci: ita ille. Quapropter magnis ingeniis commune id votum infederat, ut sicut multæ per Europam sonant disputatricis Theologiæ exedræ, sic mysticæ huius, & arcanae aliqua saltem pateret schola, ex qua non lumen siccum, & sterile, sui pompam; sed ferax, & salubre; vitalem ederet charitatis ardorem, qui Deo pascitur, & constanter in Deum agendo fertur. Cocleus certè Romanorum Regis Ratisbonensi confessu Theologus, scriptorum eruditione, & bello aduersus Lutherum orbi notissimus, post auditum Fabrum de hac animæ scientia differentem, quam redegisset in artem Ignatius, lætitia gestiens, apertisque in cœlum oculis; *Gaudeo*, inquit, *quod tandem inueniantur magistri circa affectus*, & ijs quamprimum licuit, se permisit Exercitijs excolendum, quæ ita expertus probauit, ut eorum magister non vulgaris doctrinæ Præsulibus, & Theologis fuerit. Suum hic deinceps post Doctores locum, magistri asceticæ postularent, in quibus Abbas Ludouicus Blosius, Ludouicus Granatenis, Ioannes Auila, doctissimi fautor, sed excoctæ perfectæque virtutis; & in vsu docendæ pietatis versatissimi, Exercitijs tamen S. Ignatij adeo addicti, ut sui religiosissimi Ordinis cœnobia Blosius ijs excoleret; Ludouicus verò Granatenis dictitaret vitam sibi videri breuiorem ad noua diuinarum æternarumque rerum lumina explicanda, quæ sibi ab Exercitijs affulsissent; M. Ioannes Auila suos ad recentem hanc scholam discipulos mitteret. Omnium loco sit Cardinalis Archiepiscopus Carolus Borromæus, cuius paterno, liberalique animo debebit semper Societas, quod eius modestia profitebatur Societati se debere, ob efficaciam quam in se ab Exercitijs S. Ignatij ad Apostolicas virtutes expertus esset singularem: junior enim ad sacram purpuram à Pontifice patruo adlectus, Romæ in Professorum domum Societatis IESV recepit sese, ut daret Exercitijs operam, quod ei deinceps quamdiu vixit, semel quotannis solenne mansit, ac bis etiam quoties licuit; Ioanne Baptista Ribera, post verò Francisco Adorno, dicamne discipulis & admiratoribus, an ut ipse iubebat, animi ductoribus & magistris; ex quo illud ipsius in Synodo saluberrimum decretum: Ne quis initiaretur sacris, & sacerdotio, nisi aliquot dies primis saltem Exercitiorum meditationibus purgatus. Reliquo dehinc anno sanctus Archipræsul libellum terebat Exercitiorum, & contemplandi argumenta ex eo quotidie depromebat; sentiebátque de illo ita magnificè, ut duci Mantuano Vincentio bibliothecam suam locupletissimam monstranti; Mihi quoque, dixerit, bibliotheca est perampla, sed in libelli coacta epitomen, ex quo plura intelligo quàm possim ex cæteris omnibus discere; subdiditque hunc esse Exercitia S. Ignatij. Ex hoc illi Deus tanto digna magistro ac discipulo monita prælegebat. Alium è contrario Præsulem instruendæ bibliothecæ curiosissimè ad laborantem, incessit cupiditas Exercitiorum, quorum effectus mirabiles fama vulgante acceperat, mox ergo ut in manus venerunt, auidè, versare, ac legere, insolens aliquid expectans, & saporis minimè publici, sed amtractibus tortum subtiliorum speculationum; alluetus nimirum synopsis granum, molis intuitu metiri, non sensu efficacitatis; quare sibi, si vn-

quam

quam, affirmavit splendide illud, projectoque contemptim codice, indignum putavit quem, inter scriptores eruditos loco aliquo dignaretur. Eam ob rem prudenter S. Ignatius eiusdem copiam nonnullis Florentiæ religiosis enixè poscentibus, prius veruit fieri, quam re ipsa per se degustassent, quid in se boni contineret, doctus nempe hic etiam parum ex sententia processurum *Videte*, nisi *Gustare* præcederet. Extra modum fuerit ire per singulos dignitate tum sacra tum civili claros, qui magno sum suo, & cleri, tum creditarum sibi omnium bono Exercitiis sunt vti, quod nunc est, compendij gratia sat erit in falcem eos colligere, paucis quas Meronus, de ijs scriptas reliquit lineis. [Non hæsit, inquit, intra Societatis septa, istarum fructus meditationum; multum quoque ijs debent aliæ Religiosorum familiæ: præterquam quod enim cœnobia impleverunt; vacillantes in ijs confirmarunt; & restituere disciplinæ agentes licentiùs; sed ne religiosis quidem claustris circumscribi potuit is fructus, quin ad omnis generis homines, omnis conditionis, dignitatis, ætatisque manaret; viri tum è sacra tum è civili Republica principes, & absque numero alij, docti, & indocti; vxorati, & liberi; iuvenes, & senio graues; Deo sacri, & adhuc sui, diuersi ab ijs qui ante fuerant, ab Exercitijs, vitam ex improba emendatam, vel sanctiorem ex proba retulerunt]: hæc Mironus testis oculatus. Tam verò si ad singulares, ac præter omnem opinionem, ac morem, successuum exitus venitur, narrationem quilibet suggerat bene longam. Eiusmodi verò sunt ex inferiorum contemplatione, voces plenas terroris mittere, aduocare homines sceleribus deditos, ad explorandum in æterna domo in quam præcipitant, quo pacto damnati stabulentur, priusquam illuc nunquam exituri subierint. Flagellis publicè per vicos in seiplos sauire, ac veniam poscere offensionis populo præbitæ; in bonorum per nefas possessorum, restitutionem, non modo contra spem omnium, adduci, sed vtrò bonis omnibus nudari, & in hospitali pauperum domo, ministerio ægrotorum, & peregrinorum sese addicere; post desertionem annorum complurium, & fœda conscientie perpetuaque naufragia, in portum redire religionis olim sacrilegè abjectæ; condonare offensas grauissimas, non datâ solum inimicis pace, sed petita quoque ab ijs veniâ, scripta ex profanis contexta scientijs vano diu labore sudatis comburere, vniue exinde libro omnium instar, Christo Iesu de cruce pendenti incumbere, eiusdemque generis non pauca. Duo tamen prætermittere non possum, & valde insolita, & rari ad posteros exempli. Tendilia pagus est, Compluto paucis miliaribus disunctus; ornatur cœnobio nobili ex disciplina S. Hieronymi, illic Petrus Aragonius, auctoritatis inter eius monachos præcipuæ, amicitiam junxerat cum Francisco Villanoua, Compluti tunc Societatis Collegium inchoanti, cuius dulci consuetudine illectus Exercitia apud nos obiuit; & erat Villanoua ex iis paucis quorum Ignatius laudabat peritiam in hominibus ad Deum per Exercitia traducendis, quique illa non viuendo minùs, quam præcipiendo exprimeret; ex quo in omnes quidem, boni plurimum contulit, sed in viros præsertim

præsertim doctrinâ, & nobilitate primarios, qui toti deinde non modo Hispaniæ, sed orbi Christiano valdè vtilem operam nauarunt: cum esset tamen ætate junior, necdum sacerdotio præditus, sed magnopere aliis præterquam huius scientiæ mysticæ doctrinis. Tulit è secessu Exercitiorum Aragonius quod solet, nempe vt esset ab eo qui fuerat omnino diuersus, & quod ferè semper vsu venit, quàm possit plurimos, in eandem secum eorum experientiam trahere cuperet, maxime Tendilienses suos cœnobitas. Sed obstitere homini natu grandes, nempe suam ætatem, & ordinem haudquaquam decere, vt in eius disciplinam se darent, qui nondum hanc lucem adspexisset, cum ipsi iam primas inter suos tenerent; instare nihilo lentius Aragonius, & rogare ne grauarentur experiri, demùm quodd ab ijs nihil assequeretur, pacisci, de Exercitijs ratum fore, quicquid ipsimet iudicassent, postquam in vno quem solum nominabat eorum fecissent periculum. Vtrò, & cum ritu admissa conditio. Erat enim is laicus, ortu valdè illustris, naturâ indomitus, peruersus ingenio, qui nondum ab ijs eo vsque recudi potuerat ne esset militi quam religioso similior: ferebatur tamen, licet ingratis, quod suis bonis monasterium ditasset, & hac vna virtute, vitia omnia tuebatur; & diuinæ profus benignitatis fuit, illam eius liberalitatem largiore indulgentia rependentis quam quæ vsurpabatur ab ipso perperam, quod persuaderi ab Aragonio se siuerit, quamquam apud illum certò plus Aragonio valuit inanitas quædam curiosa cognoscendi, suisque referendi, quid tandem mercis Exercitia illa essent, quæ vtramque in partem, tantopere in cœnobio iactarentur. Hac mente eques, subsequente seruo, Complutum contendit, rogatus, vt sit, ab occurstantibus amicis, quod cuius negotij? Complutum, aiebat, incantamenta probaturus Iesuitæ cuiusdam, quæ quo spiritu fiant, mei fratres ignorant; seque ipsum vrbane, falsè deridens Villanouam, pergebat. In Collegium vt venit, & quæsito Rectore, Villanoua comparuit, iuuenis, veste centonis in modum resuta tectus, & inamabili specie; resiliit scilicet, toruimque aspiciens, insalutato equum vertit, multùm aduersus Aragonium mustitans, quod se dolo aut ioco misisset ad hominem, quem nec aspectu dignari deberet, nedum illi instituendum se tradere: at eius ingenij conscius Villanoua qui prætolabatur aduenturum, fræno comiter prehensio sistit abeuntem; totque illum vrbanitibus, tam religiosè, atque humaniter obruit, vt magna vi denique ad prandendum secum subegerit; inde nouis beneuolentiæ precibus etiam exorsit, vt in posterum diem reditum differret, illa interim sua de Deo, & animi rebus familiariter agendi suauitate mirabili, illo summi obsequij studio, & sedulitate officiorum humili, & amicissima, ita sibi hominem obstrinxit, vt totum se illi addiceret, quacumque libuisset suis Exercitijs versandum. Vnum ergo & viginti dies, in meditationibus primæ hebdomadæ, quibus egebat potissimùm, durauit; seque ipse in ijs, illucente Deo, tam deformem, ac miserum inspexit, vt se assiduis lacrymis, & vexationibus corporis, tum valdè insolitis, tum sibi antea ignotis conficeret; anim

tamen;

tamen voluptate haud paulo maiori quam corporis cruciati, sic parte nominum deleta quæ apud Deum contraxerat, expiatæque labe omni vitæ totius anteaactæ, totus iam alius in cœnobium rediit. Nec alio eguit Aragonius deinceps, quàm eius inspecti argumento, ad vincendam Exercitiorum causam; nec rogatu, & rationibus ad persuadendam illorum experientiam, quæ conuersionem illam in monacho, tam inexpectatam miraculo egisse videbatur. Primus igitur manus dare, qui acrius omnibus, tum se, tum alios ab iis defenderat, venerabilis senex, annorum in Ordine quinquaginta, & sæpe regendi munere perfunctus; deinde alij scorsim bini; ultimo ipse Prior, olim Salmanticæ Professor, qui de fructu quem ipsemet legerat, Exercitia æstimans, Complutensi Collegio vix inchoato, & inopi annum attribuit prouentum, in eorum sumptus, quicumque apud nos ad Exercitia vellent se cedere. Quo subsidio longum sit scribere, quot religiosæ familiæ veterem disciplinam vel restituerint languidam, vel adhuc vigentem promouerint, idque sæpe vnus suafu, qui quod ipsemet explorasset, suis persuadebat vt idem explorarent. Exemplo sit Augustinus Caruagialius in Theologicis Magister, ex Ordine S. Augustini, ad magna in Occidua India, in Hispania, totaque passim Italia iure adhibitus; nominatim verò ad S. Iacobi Bononiam instaurandum conuentum à Clemente octauo missus, cum potestate Apostolici Inspectoris, ad hoc vim aliam admouit nullam præter suauitatem Exercitiorum, quam erat ipsemet mensè integro expertus, aiebatque illis diuinam inesse, sero (quod dolebat) denique repertam, cum iam inde ab inito ordine, optatam quassisset. Sequitur alterum ex duobus quo efficacia Exercitiorum, se mirificè exerit. Senis fuit sacerdos scribendis comœdiis famosus, tum ridiculis, tum parum modestis, quibus dum effusè spectator plaudit, homini verecundia non decedit modo, sed sui etiam flagitij ambitus stimulos subijcit; nec sterit leuitas in mimorum compositione; sæpe ipse in scenam recitator impudens se dedit; indignitate vtrunque execranda, sacerdotis in scena sub noctem; postridie mane comœdi ad aram agentis. Sub id tempus, duo ex Ignatij sociis Senas adueniunt, Pascasius, & Rodericius, quædam illic influ Pontificis correcturi, accedebatque iis tertius, ardens concionator, Strada. Hi virtutis suæ eximie quæ non vulgaribus documentis, quæ publicis, priuatique colloquiis, sed Exercitiis præsertim, breui totam urbem aliam fecerunt. Inter auditores, concioni quoque Sacerdos improbus dum forte interest, vi magna dicentis percellitur, Deo miseri oculos detegente vt tandem aduerteret quanta Dei iniuria, characteris sui dedecore, & labe populi; quàm deforme in monstrum infelix transisset: concepto igitur meliorum ardore, concionatorem adire, ad hæc opem ex eo aliquam rogare, cumque validior nulla suppeteret, Exercitia ab eo proposita aggredi. Vix erat primis meditationibus adpersus cum in rerum fluxarum inanitate ridicula, in æternarum mentium, & Adami lapsu, nocentiùmque apud inferos pœnis; alias vidit scenas, castatrophes alias, & nunquam prius ab se

cogitata tragediarum argumenta. Quare in se ipse descendens, ancepsque vtrum erubesceret grauius an se sacerdotem; an comœdum; tantum sui, tantum diuinæ, & populi offensæ horrorem concepit, vt non putarit, tam immanium nominum dissolutionem, nisi à publica petitione veniæ inchoandam; post hanc sese extra sæculum abdaturus, Deumque, vt posset omni asperitatis genere placaturus. Igitur Patri in exercitiis ductori vtrumque consilium vbi aperuit, animatus est ad agendum, modo Vicarij facultas accederet. Ea impetrata, die quodam, post concionem ad populum à Patre Franciscano habitam, euadit in pulpitem, & alligato ad colulum fune, pudore, ac lacrymis confusus, veniam cœpit perniciosæ suæ inuerecundiæ rogare. Quanquam vnus hic miserabilis conspectus plus satis valuit, ad sciendam totius populi miserationem; & illa tam serio, tantaque sui despicientia penitentis vel sola species, abunde pensauit quicquid ciuibus suis ante nocuisset. Ac optauit quidem Patribus adiungi, sed prolixioris experimenti rem fore sentiens, quam ferret eius incitatus ardor; sacrum Capucinetum habitum induit. Fuisse porro magnum conuersionum huiusmodi numerum, qui anno post Ignatij mortem harum erat spectator Ludouicus Strada ex S. Bernardi Ordine, sic tradit: [Quanta præstet hæc Exercitiorum sanctorum medicina in variis conditionibus hominum, nec dici potest, nec ab iis credi qui ipsi non spectarunt, vti mihi videre contigit complures vitiorum cœno per ea emerfos, in cultum transcriptos veræ pietatis; & peccatis incoctos veteribus, ac turpitudini, ex iis perfanatos.]

XIX.

Exercitia S. Ignatij quanto magis impugnata tanto illustriora, & magis probata.

Illud magnam habet admirationem modis quàm hostilibus, & inopinatis prouidentia diuina Exercitiorum famam auctoritatẽque promouerit, passa videlicet mordacissimos calumniatores in ea consurgere, & aduersarios nomine, doctrinæ, dignitatibus præpotentes; horum alij temeritatis accusabant, velut id sibi arrogarent vt Spiritum sanctum è cœlo deducerent; alij dolosæ vanitatis, quasi artem docerent alienandi ab sensibus animi, & visa videndi; artis nonnulli magicæ suspecta habebant, cum metamorphoses ex iis profectas, nisi magico cantu fieri non posse crederent, cuius argumentum aiebant silentium, solitudinem, tenebras quibus delectabantur meditantes; quosdam metus pungebat doctrinæ ambigæ quod secretum amarent, nec lucem publicam, qui verus est erroris genius, sustinerent. Et inurebatur Exercitiis censura hæc multiplex à docētibus, concionantibus, scriptoribus, probrosa de iis iudicia sua spargentibus, dum tandem ad tribunalia ventum est, vbi necessitate defensionis ad innocentiam; cognitionis legitimæ ad defensionem, dum probantur non esse, qualia multi garriebant, manifestatur cuiusmodi reuera essent: hinc probam perspicere, iam desiderari, iam cum laude absolui; plusque ex agnita veritate honoris referre, quam sibi ex calumnia decessisset: haud secus ac primis Ecclesiæ sæculis, ad fidei propagationem, & gloriam, multo felicius turbulentissima tempora, quàm tranquilla cesserunt. Nam pœnis vexatam
atrocibus